

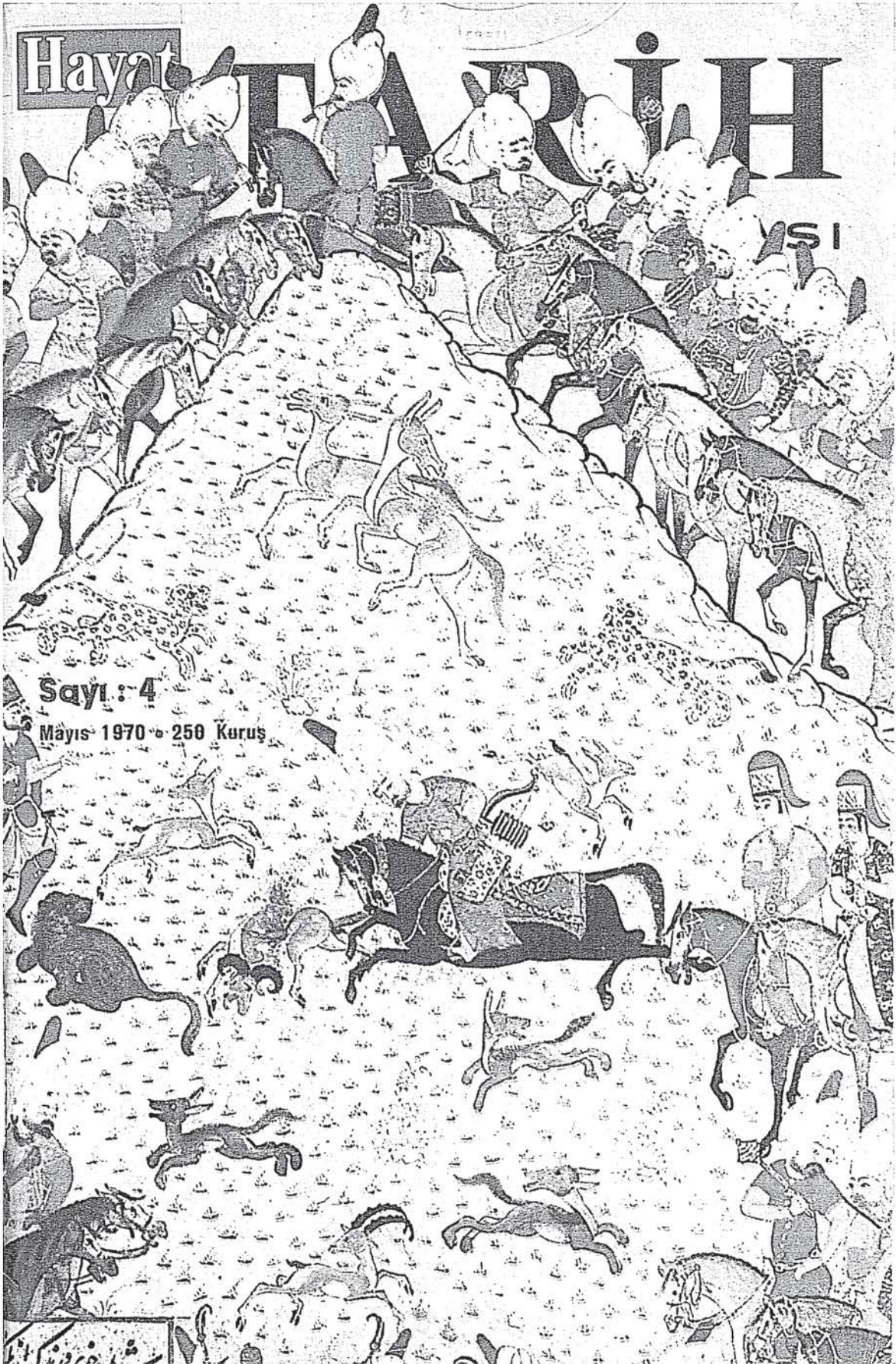
Hayat

TARİH

SI

Sayı : 4

Mayıs 1970 • 250 Kuruş

Atatürk'le Samsun'a
Çıkanlar'dan :

Üsteğmen Ârif Hikmet Bey

(Em. Hâkim Tümgeneral Hikmet Gerçekçi)

Yazan : Dr. Fethi Tevetoğlu

TÜRK Millî Mücadelesi'nin başbuğu Mustafa Kemâl Paşa (ATATÜRK), 49 Mayıs 1919 Pazartesi sabahı saat 6'da IX. (sonra III.) Ordu Kıt'aları Müfettişi olarak Samsun'a çıktığı zaman, yanında şu 18 subay bulunuyordu: *

1 — Kurmay Albay Re'fet Bey (General BELE) (3. Kor. K.)

2 — Kurmay Albay Manastırlı Kâzım Bey (General K. DİRİK) (Müfettişlik Kur. Bşk.)

3 — Dr. Albay İbrâhim Tali Bey (ÖN-GÖREN) (Müfettişlik Sağlık Bşk.)

4 — Kurmay Yarbay Mehmed Ârif Bey (AYICI) (Kurmay Bşk. Yardımcısı)

5 — Kurmay Bnb. Hüsrev Bey (GEREDE) (Karargâh Erkân-ı Harbiyesi İstihbarât ve Siyâsiyât Şubesi Müdürü)

6 — Topçu Bnb. Kemâl Bey (DOĞAN) (Müfettişlik Topçu K.)

7 — Dr. Bnb. Refik Bey (SAYDAM) (Sağlık Bşk. Yardımcısı)

8 — Yzb. Cevad Abbas (GÜRER) (Müfettişlik Başyâveri)

9 — Yzb. Mümtaz (TÜNAY) (Kurmay Mülhâkı)

10 — Yzb. İsmail Hakkı (Kurmay Mülhâkı)

11 — Yzb. Ali Şevket (ÖNDERSEV) (Müfettişlik Emir Subayı)

12 — Yzb. Mustafa Vasfi (SÜSOY) (Karargâh K.)

13 — Üsteğm. Hayâti (Kurmaybaşkanı Emir Subayı ve Müfettişlik Kalem Âmiri)

14 — Üsteğm. Ârif Hikmet (GERÇEKÇİ)

(Kurmay Mülhâkı sonra 3. Kor. K. Yâveri)

15 — Üsteğm. Abdullah (İâşe Subayı)

16 — Teğm. Muzaffer (KILIÇ) (Müfettişlik İkinci Yâveri)

17 — Birinci sınıf kâtib Fâik (AYBARS) (Şifre Kâtibi)

18 — Dördüncü sınıf kâtib Memduh (ATASEV) (Şifre Kâtibi Yardımcısı).

Hal tercemelerini ve hâtıralarını noksanz olarak tesbit edip yazmaya ve târihe maletmeğe çalışdığımız bu Millî Mücadele kahramanlarımızdan yalnız bir tanesi, Üsteğmen Ârif Hikmet Bey, bugün hayattadır. Kumandanı bulunan Re'fet (BELE) Paşa ile diğer arkadaşları hakkında bize tamamlayıcı, aydınlatıcı, düzeltici bilgiler ve son derece değerli târihi fotoğraflar lütfeden Emekli Hâkim Tümgeneral Ârif Hikmet GERÇEKÇİ'nin biyografisini bu yazımızla okuyucularımıza sunuyoruz:

«10 Şubat 1310 (1894/95) târihinde İstanbul'da Beylerbeyi'nde doğdum. Babam, Miralay Hüsameddin Bey'dir. 7 Ekim 1329 (1913/14)'da Harbokulu'na girdim ve son sınıfta iken (21 Temmuz 1330) Birinci Dünya Savaşı'nın umûmî seferberliği ilân edildiğinden, Harbokulu son sınıf

(*) Bunlardan H. Gerede, C. A. Gürer, M. Kılıç, İ. T. Öngören, R. Saydam, K. Dirik, K. Doğan, M.V. Süsoy, Hayâti, A.Ş. Öndersev, F. Aybars ve M. Atasev hakkındaki VII makalemiz, Türk Kültürü Dergisi'nin 82-88. sayılarındadır.

talebelerinden gönüllüler (takım kumandanlığı vazifesi görmek, asteğmen rütbesi takınmak ve kıdemli astsubay maaşı almak üzere) kıt'aya gönderildiler. Ben de gönüllü olarak 3. Kolordu'ya tâliboldum ve Tekirdağ'ndaki 8. Tümen 22. Alay 2. Bölük takım subaylığına tâyin edildim. 25 Aralık 1330 târihinde Piyâde Asteğmenliği'ne terfi ettim. Kıt'ayla Dörtyol, Gök-sun, Andırın'de Ermeniler'in tehcir hareketlerine katıldım. 1 Mayıs 1331'de teğmen oldum ve 5 Mayıs 1331'de kıt'ayla Çanakkale'ye Akbaş'a geldik ve Seddülbahir bölgesine sevk edildik. 22 Mayıs 1331 târihinde Kirte Deresi'nde İngilizlere karşı başladığımız mukabil taarruzlarda sol bacağımızdan ağırca yaralandığımdan İstanbul'a gönderildim. Beş ay tedavi görüp iyileşince, 1 Kasım 1331'de, Atatürk'ün kumandasında bulunan Conk Bayırı'ndaki kıt'aya döndüm ve alayımın 3. Bölük Komutanı tâyin edildim. Bu savaşdaki başarımın ödürü bir yıl kıdem zammı ve bir harb madalyası ile taltif edildim. Düşman Çanakkale'den çekilince kıt'amızla Kırklareli'ne gittik. 1 Mart 1332'de 23. Alay 2. ve daha sonra 6. Bölük komutanlıklarına tâyin edildim. Kıt'ayla Kafkas cebhesine hareket ettik. 29 Haziran 1332 târihinde Ruslarla başlayan muharebelere katıldım ve Muş'un Ruslar'dan geri alınması hareketinde bulundum. Daha sonra 23. Alay Yâverliğine tâyin edildim ve 1 Aralık 1332'de Üsteğmen oldum.

6 Aralık 1332 târihinde Hicaz Kuvve-i Seferiye Kumandanlığı'na tâyin olunan ve o târihde Kafkas cebhesi XVI. Kolordu Komutanı bulunan Atatürk'ün harb karargâhına verildim. Şam'a kadar gittik. Şam'da iken tekrar II. Ordu Komutanlığı'na tâyinler ve Diyarbakır'a avdetleri sebebiyle (verdikleri geçici bir vazife ile Haleb'de kısa bir süre kaldıktan sonra) Diyarbakır'a II. Ordu Karargâhı'na geldim. Tifüse yakalandığımdan (Diyarbakır Gureba Askerî Hastahânesi)'nde bir ay tedavi edildikten sonra, mucize kabilinden kurtuldum. İki ay hava değişimi ile İstanbul'a gönderildim. 13 ekim 1333'de Kuleli Askerî Lisesi Dahiliye Subaylığı'na tâyin edildim. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda vatanın düşman istilâsına uğradığı o kara günlerde Mustafa Kemâl Paşa (Atatürk)'nin 9. Ordu Kıtaâtı Müfettişliği'ne tâyin edilmesi üzerine, beni de Müfettişlik Erkân-ı harbiye Birinci Şûbe Mülhaklığı'na tâyin ettirdiler.»**

Değerli Millî Mücadele kahramanı emekli Hâkim Hikmet Gerçekçi'nin (Kadıköy: 7 Mart 1970) târihli beş daktilo sahifelik lütufnâmelerinde ve ayrıca yazdıkları üç sahifelik hal - tercemelerinde açıklanan «Atatürk'le tanışması, maiyetlerinde çalışması ve Re'fet Paşa'ya yâver verilmesi, Millî Mücadele sonuna kadarki hizmetle-

(**) *Harb Târîhi Vesikaları Dergisi, mart 1953, sayı 3, S. 4.*

**Üsteğmen
Ârif Hikmet Bey
Samsun'da
(1 Haziran 1919).**

ri» gibi konular, daha önce **Hayat Tarih Mecmuası** (Ekim 1967, Sayı: 9, s. 14/18) ile **Hayat'ta** (15 Mayıs 1969, Sayı: 21, s. 6/7) iki makalede kısmen belirtilmiş bulunuyor. Vesikalar, röportajlar ve bizzat sayın Gerçekçi'nin yazdıkları aydınlatıyor ki, kendileri Milli Mücadele'ye katılmak aşkı ile eski kumandanına müracaat etmiş, Atatürk de bundan son derece mütehasis olarak Hikmet Bey'i karargâhına «Kurmay Mülhakı» olarak tâyin ettirmiş; daha sonra Kur. Alb. Re'fet'in güvenilir bir subay isteği üzerine Üsteğmen Hikmet Bey'i 3. Kor. K. Yâveri vermiştir.

«Şifahen telâkki ettiğim emirleri 16 Mayıs 1335 Cuma günü saat 17.55'de İstanbul limanından ayrılan Bandırma vapuru ile ve Atatürk'ün kendisi ve karargâhı ile Samsun'a hareket ederek 19 Mayıs 1335 Pazartesi günü sabah saat 6'da Samsun'a vardık. Aynı vapurda bulunan Kurmay Albay Re'fet (Bele)'in Sivas'daki 3. Kolordu Komutanlığı'na tâyini üzerine ben de kendileri maiyetine emir subayı olarak verildim. O târihten İstiklâl Mücadelesi'nin sonuna kadar kendilerinin yâveri, bâzen de ihtiyaç ve zaruret hâlinde kıt'a ve müfreze kumandanı olarak çalıştım. Re'fet Paşa'nım Cenub Cebhesi Kumandanı, Milli Müdafaa Vekili ve Dâhiliye Vekili bulunduğu zamanlarda Başyâver'liğini yaptığım gibi; Nazilli'de Demirci Mehmed Efe, Salihli'de Çerkes Edhem

ile de beraber bulunduk. Birçok dahilî isyanlarda (Konya, Bozkır, Bolu, Gerede, Düzce, Yozgad, Akdağmâdeni), Demirci Efe, Çerkes Edhem te'dîb hareketlerinde bulundum. Afyonkarahisar, Dumlupınar, Birinci ve İkinci İnönü muharebelerine bilfiil ve gerektiğinde kıt'a kumandanı olarak da katıldım. Gösterdiğim başarılarla karşı 10 Aralık 1337'de fevkalâdeden yüzbaşı oldum ve kırmızı şeridli İstiklâl Madalyası ile de taltif edildim. 30 Ağustos 1338 târihinde büyük zaferin kazanılmasından sonra General Re'fet Bele'nin (Trakya Fevkalâde Komiserliği)'ne tâyini üzerine, jandarma kıt'aları ile Re'fet Paşa maiyetinde Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'ni ve Ordusunu temsil şerefini kazananlar arasında bulundum. 29 Ekim 1339'da Harbokulu'nda açılan ilk ikmâl-i tahsil kursuna gönderildim. Daha sonra Maltepe Piyade ve Atış Okulu'ndaki kursu da tamamlayarak 12 Kasım 1340'dan itibaren Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti Tâlim ve Terbiye Dâiresi 4. Şûbesi'nde Selimiye'de 1. Tümen 3. Alay 5. Bl. K.'na, M. S. Bakanlığı Personel Dâiresi Kıdem Şûbesi, Ankara Merkez K. 2. Şûbe Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Tâlim Taburu muallimliğinde bulundum. 26 Eylül 1927 târihinde Ankara Hukuk Fakültesi'ne girdim. Birinci sınıfa burada okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devamla 1929/30 ders yılında bu

Ârif Hikmet Bey,
Cevad Abbas
Bey'le
(Şam, 15 Aralık
1916).

(Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar)'dan beşi Sivas'daki 3. Kor. Karargâhında. Soldan sıra ile: Top. Bnb. Kemâl (Doğan), Kur. Yrb. M. Ârif (Ayıcı) (göğsünde madalya olan) (İzmir suikasında asılmıştır), Üsteğm. Hikmet (Gerçekçi) (ikinci sırada kordonlu), Re'fet Paşa (Bele) ve Tbb. Alb. İbrâhim Talî (Öngören) (gözlüklü).

radan me'zun oldum. Askerî hâkimlik sınıfına geçerek İstanbul'da 3. Kor. hâkimliğine tâyin edildim ve 30 Ağustos 1931'de 3. sınıf (Binbaşı karşılığı) hâkimliğe yükseldim. Sıra ile Balıkesir 2. Kor. hâkimliği ve 3. Şûbe Müdürlüğü'nde (1932/33), M. S. Bakanlığı Askerlik Adliyesi Ş. hâkimliğinde (1934) bulundum. Urfa Askerî İhtisas Mahkemesi müfettişliği, İstanbul'da Orduya fesad karıştırmaktan suçluların muhakemesi vazifelerinde görevlendirildim. Ayrıca Cumhuriyet rejimine aykırı hareket edenlerin muhakemesini icraya me'mur edildim. 4 Eylül 1935'de İstanbul Kumandanlığı hâkimliğine, 5 Mayıs 1937'de ise Gaziantep Askerî İhtisas Mahkemesi hâkimliğine tâyin olundum. 1938 Ağustos'unda 2. sınıf hâkimliğe yükseldim ve 3 Ekim 1938'de 3. Şûbe Müdürlüğü vazifemê başladım. Askerî Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile As. C. K.'nda 3914 ve 3915 sayılı kanunlarla yapılan değişiklikler üzerine casusluk ve komünistlikle ilgili suçların muhakemesi bu askerî mahkemelere verildi. Bu maksadla kurulan, Merkezi Ankara'da bulunan Hava Müdafaa Umum K.'na bağlı ve 34 vilâyeti kaza yetkisi içine alan 2. Numaralı Askerî Mahkeme'ye ve bu kumandanlık 12. Şûbe Müdürlüğü'ne tâyin edildim (1940). Dörtbuçuk yıl burada vazife gördüm. 1941 Ağustos'unda 1. sınıf hâkimliğe (albay karşılığı) yükseldim. 6 Temmuz 1945'de As-

kerî Temyiz Mahkemesi üyesi oldum. 30 Ağustos 1947'de hâkim Tuğgeneralliğe, 30 Ağustos 1951'de de Tümgeneralliğe yükseldim. 1954 Nisan'ında kendi isteğimle emekli oldum. Dört yıl kadar Ankara Barosu'na girerek avukatlık ettim. 1956'da İstanbul'a naklederek 1965 Kasımına kadar avukatlığımı burada devam ettim. Sol tarafıma gelen felç neticesi çalışmayı bıraktım. Tedavi sonucu çok şükür bastonla yürür hâle geldim.»

Emekli Hâkim Tümgeneral sayın Ârif Hikmet Gerçekçi'nin şu şeref dolu vatanî hizmet tarihçesi, bana lütfettikleri 7 Mart 1970 tarihli mektuplarındaki şu satırların «Gerçekçi» mânâsını açıklamaya yetiyor: «O günleri görmeyenler, İstiklâl Savaşı'nın kolaylıkla kazanıldığını zannederler. Halbuki İstiklâl Savaşı'nda bir taraftan düşmanla, bir taraftan da iç düşmanlarla uğraşdık.»

Bize bu aziz, Cennet vatanî kanları, canları bahasına kazanıp bırakanların şehid ve ölmüşlerine sonsuz rahmet, minnet ve şükranlar. Yaşayanlarına ve bunların başında (Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar)'ın tek hayatta kalanı «Üsteğmen Ârif Hikmet Bey» (GERÇEKÇİ)'ye uzun ömür duâları, minnet, şükran ve tâzimler. Gerçekçilere olan büyük borçlarımızın tek ödeme yolu ve şekli, kendi millî benliğimize dönmemiz, aklımızı başımıza alarak izlerini takib etmemizdir.